

نادرشاه

به سوی امپراتوری دریاها

شرح تحولات منطقه‌ای و نقش نیروی دریایی نادرشاه
در خلیج فارس و...

امین قیطاسی

نادرشاه افشار به سوی امپراتوری دریاها

شرح تحولات منطقه‌ای و نقش نیروی دریایی نادرشاه در خلیج فارس و...

نویسنده: امین قیطاسی

(مدرس دانشگاه پیام نور ایلام)

ناشر: فراگفت

ناشر همکار: آفرینه، توسعه قلم، هدف سبز

ویراستار: کاظم عابدینی مطلق

حروفچینی و صفحه‌آرایی: زهرا حسن‌خانی - سهیلا گرنه‌زاده

نویت چاپ: اول - ۱۳۸۹

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

طرح جلد: فاطمه صادق‌منش

شابک: ۳-۶۷-۵۵۵۳-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۵۹۰۰۰۰ تومان

کتاب
شماره
مستند
می‌باشد.

نشر آفرینه

قیطاسی، امین، ۱۳۵۵ -

نادرشاه افشار به سوی امپراتوری دریاها (شرح تحولات منطقه‌ای و نقش نیروی دریایی نادرشاه در خلیج فارس و...) / امین قیطاسی، نشر فراگفت، قم ۱۳۹۰.

ISBN: 978-600-5553-67-3

۲۰۸ ص.

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا

۱. تاریخ ایران. ۲. نادرشاه، افشار ۱۱۰۰ - ۱۱۶۰ ق. ۳. خلیج فارس. الف: عنوان.

۹۵۵/۰۷۲۲

DSR ۱۳۶۵ / ح ۲ الف ۷ / ۱۳۹۰

۹۰-۱۷۱۸۸ م

کتابخانه ملی ایران

● قم: (فراگفت) خیابان سمیه، قبل از میدان رسالت، پلاک ۱۰.

□ تلفن: ۷۷۳۶۹۷۰-۲۵۱.

□ همراه: ۰۹۱۲-۳۵۱۹۲۴۵.

● مرکز پخش آفرینه: ۷۷۳۳۲۵۲-۲۵۱.

تقدیم به:

اندیشه سبز

و رنگین کمان همه خوبی‌ها

برادرم علی

سروی که ناسروده ماند

فهرست

۹	مقدمه	●
۱۳	پرسش‌ها	□
۱۳	فرضیه‌ها	□
۱۴	معرفی مطالب	□

فصل اول

خلیج فارس از فروپاشی صفویان (زمینه تاریخی) تا آغاز سلطنت نادرشاه

۱۹	تهاجم امام مسقط به سواحل و جزایر ایران (اواخر عصر صفویه)	●
۲۰	تجاوزات امام عثمان به بندر کنگ [۱۱۲۰ ه.ق.] و تصرف بحرین [۱۱۲۹ ه.ق.]	●
۲۴	تهاجم امام مسقط به بندر عباس [۱۱۳۳ ه.ق.]	●
۲۵	خلیج فارس در دوره هجوم افغان‌ها به ایران	●
۲۷	غارت لار در سال [۱۱۳۴ ه.ق./۱۷۲۱ م.]	□
۲۹	محاصره‌ی بندرعباس در دوره‌ی تهاجم افغانه به ایران	□
۳۰	خلیج فارس در دوره استقرار افغان‌ها در ایران	□
۳۰	تسخیر شیراز توسط نیروهای محمود افغان [۱۱۳۷ ه.ق./۱۷۲۴ م.]	□
۳۱	اوضاع بندرعباس درهجوم افغانه	□
۳۳	کمپانی‌های انگلیسی و هلندی در دوره تسلط افغان‌ها [۱۱۳۵ ج ۱۱۴۲ ه.ق.]	□
۳۵	شکست افغان‌ها از نادر و فرار آنها از مسیر خلیج فارس	□
۳۷	خلیج فارس در دوره جنگ‌های نادر و اشرف افغان [۱۱۴۲ ه.ق.]	□
۴۲	قبایل ساکن در سواحل و جزایر خلیج فارس و مناسبات آنها با حکومت افشاریه	●

- ۴۴ بنی معین ●
- ۴۵ قواسم ●
- ۴۷ قبایل هوله ●
- ۵۰ آل مذکور ●
- ۵۱ آل زعاب ●
- ۵۲ آل کعب (کعبی‌ها) ●
- ۵۴ عتوبی‌ها ●
- ۵۶ شورش‌ها در کرانه‌های خلیج فارس ●
- ۵۶ شورش سید احمد شاه صفوی [۱۱۴۰-۱۱۳۷ ه.ق.] □
- ۵۸ شورش شیخ احمد مدنی □
- ۶۲ شورش محمدخان بلوچ در سواحل و پس کرانه‌های خلیج فارس □
- ۶۵ دلایل شورش محمدخان بلوچ علیه نادر □
- ۷۲ شورش غنی خان و میرزا باقر [۱۱۴۵ ه.ق.] □
- ۷۳ شورش ایل بختیاری [۱۱۴۵ ه.ق.] □
- ۷۴ مساعی علیرضا بیگ افشار در پس کرانه‌های خلیج فارس و فرجام او □
- ۷۵ دیگر حوادث خلیج فارس قبل از سلطنت نادر □

فصل دوم

خلیج فارس در دوره‌ی سلطنت نادرشاه و جانشینانش

[۱۱۶۳-۱۱۴۸ ه.ق.]

- ۷۹ نیروی دریایی نادرشاه ●
- ۸۱ انگیزه‌ها و اهداف نادر در تأسیس نیروی دریایی در خلیج فارس ●
- ۸۵ الف) چه‌گونه‌ی تشکیل نیروی دریایی نادرشاه در خلیج فارس (سازمان و تشکیلات) □
- ۸۹ هسته‌ی اولیه ناوگان دریایی نادرشاه ○
- ۹۴ ب) عملیات نیروی دریایی نادرشاه در خلیج فارس □
- ۹۵ عملیات نیروی دریایی نادرشاه در بصره ○
- ۹۷ عملیات ناوگان دریایی نادرشاه در خلیج فارس (بازپس‌گیری بحرین) ○
- ۱۰۰ عملیات نیروی دریایی نادرشاه در عمان ○
- ۱۰۳ عملیات نیروی دریایی نادرشاه در خلیج فارس (عملیات در عمان و مسقط) ○
- ۱۰۷ عملیات نیروی دریایی نادرشاه در خلیج فارس و حوزه‌ی اقیانوس هند ○

- شورش خدایارخان در سند و وقایع مکران [۱۱۵۲ ه.ق/ ۱۷۳۹ م] ۱۰۷
- شورش ملوانان عرب و دریاسالاری جدید ناوگان نادرشاه ۱۱۰
- عملیات نیروی دریایی نادرشاه در مسقط و صحار ۱۱۴
- اغتشاشات بلوچستان و طغیان ملک تیهال ۱۱۹
- شورش محمدتقی خان شیرازی بیگلریگی فارس ۱۲۳
- شورش قیاقلی آقا قورت در پس کرانه‌ی خلیج فارس [۱۱۶۰-۱۱۵۹ ه.ق] ۱۲۷
- عصیان قلیج خان [۱۱۶۰ ه.ق] ۱۲۸
- فرجام نادرشاه افشار ۱۳۰
- جانشینان نادرشاه افشار: (دوره فرمانروایی آنان [۱۱۶۳-۱۱۶۰ ه.ق] ۱۳۱
- وقایع فارس پس از مرگ نادرشاه ۱۳۲
- فرجام ناموفق نیروی دریایی نادرشاه در خلیج فارس ۱۳۴
- علل ناکامی و شکست ناوگان دریایی نادرشاه در خلیج فارس ۱۳۷
- عوامل شکست و عدم تقاوم نیروی دریایی نادرشاه ۱۳۸

فصل سوم

سیاست خارجی ایران دوره‌ی افشاریه در خلیج فارس

- ۱. کمپانی‌های اروپایی در خلیج فارس و روابط آنها با حکومت افشاریه ۱۴۱
- الف) روابط دولت افشاریه با کمپانی هند شرقی انگلیس ۱۴۳
- ب) روابط دولت افشاریه با کمپانی هند شرقی هلند (واک) ۱۴۷
- ج) روابط دولت افشاریه با کمپانی هند شرقی فرانسه ۱۵۳
- ۲. روابط خارجی ایران در خلیج فارس با عثمانی و عمان ۱۵۸
- الف) روابط ایران با عثمانی بصره در روابط میان نادرشاه و پاشاهای بصره و بغداد ۱۵۸
- مفاد معاهده‌ی صلح میان نادر و احمدپاشا در صورت پذیرفتن متارکه‌ی جنگ از سوی ایران ۱۶۰
- جنگ بصره [۱۱۵۶ ه.ق] ۱۶۱
- ب) روابط دولت افشاریه با عمان ۱۶۳
- نتیجه ۱۶۶

بررسی و نقد منابع

- منابع فارسی ۱۷۱
- منابع تحقیقی فارسی که در دوره‌ی معاصر تألیف شده است: ۱۷۵
- ترجمه‌ی فارسی تألیفات خارجی ۱۷۸

- ۴ مقالات فارسی ۱۸۳
- منابع عربی ۱۸۵

فهرست منابع

- منابع فارسی ۱۸۷
- مقالات فارسی ۱۹۰
- منابع عربی ۱۹۱
- منابع انگلیسی ۱۹۱

www.ketab.ir

مقدمه

خلیج فارس به دلیل موقعیت جغرافیایی و اهمیت نظامی، سیاسی و اقتصادی، از قدیمی‌ترین دوران تا کنون برای حکومت ایران و همچنین قدرت‌های خارجی حایز اهمیت بوده است. با سقوط صفویان [۱۱۳۵ ه.ق] توسط افغان‌ها و هرج و مرج سیاسی ناشی از آن، به طور کلی نفوذ و اقتدار ایران در خلیج فارس از دست رفت.

یکی از حکومت‌های ایرانی که به اهمیت خلیج فارس پی برد، دولت افشاریه بود که تحت لوای مؤسس خود نادرشاه قرار داشت. نادرشاه در نیمه اول قرن دوازدهم هجری / هجدهم میلادی، با اخراج افغان‌های متجاوز - که موجب سقوط صفویان شده بودند - و همچنین تعقیب عده‌ی بیشماری از پناهندگان به جزایر و سواحل جنوبی خلیج فارس - سواحل عمان و بحرین - متوجه اهمیت این دریا شد. او از همان اوان سلطنت و حتی قبل از آن، فعالیت‌های خود را برای سلطه بر خلیج فارس آغاز کرد. در واقع، نادرشاه با اقتدار دولت مرکزی در ایران، توانست بر خلیج فارس نیز تسلط یابد.

نادر با انجام عملیات نظامی، تعامل و تصادم دولت وی و جانشینانش با حکام و قبایل ساکن در حوزه‌ی خلیج فارس و همچنین سیاست‌ها و عملکردهای دولت خود در روابط با دولت‌های همسایه‌ی خلیج فارس - عثمانی و عمان - و کمپانی‌های هند شرقی

کشورهای اروپایی - انگلیس، هلند و فرانسه توانست بر دریای پارس تسلط یابد. با توجه به این خواسته‌ی شاه ایران، ایرانیان توانستند با سلطه بر سرزمین‌های جنوبی خلیج فارس، این دریا را به عنوان دریای داخلی ایران درآورند.

همان‌طور که بیان گردید، خلیج فارس از نظر وضع جغرافیایی و اقتصادی و موقعیت نظامی و سیاسی دارای اهمیت بسزایی است. این دریای نیم بسته، گلوگاه مهم و حیاتی تاریخ و تمدن و اقتصاد ایران بوده است. خلیج فارس و بنادر و جزایر آن، جایگاه مهمی در تحولات تاریخی و اقتصادی ایران و همچنین کشورهای همجوار خود داشته است.

آغاز قرن شانزدهم میلادی (آغاز قرن دهم هجری قمری) در تاریخ خلیج فارس بسیار حایز اهمیت است؛ چرا که در آغاز این قرن که برابر با روی کار آمدن صفویان [۹۰۷ هـ.ق] در ایران است، اولین طلایه دار استعمار - پرتغالی‌ها به سواحل و جزایر خلیج فارس رسیدند و از اوضاع منطقه حکام منطقه استفاده نمودند و با بزرگتری نظامی توپخانه و اسلحه بر خلیج فارس دست یافتند.

این امر تا [۱۰۳۱ هـ.ق / ۱۶۲۲ م]، یعنی در دوران سلطنت شاه عباس اول، به دلیل درگیری صفویان در شرق و غرب قلمرو خود - از یک‌طرف در شرق و عثمانی‌ها در غرب - باقی ماند. شاه عباس به اهمیت سیاسی و تجاری خلیج فارس پی برده بود و چون مهم‌ترین مسیر مراوده‌ی تجاری ایران با جهان خارج - چه شرق و چه اروپاییان در غرب - از این آبراه میسر بود [یا توجه به اینکه عثمانی‌ها مسیر خشکی تجاری ایران با اروپا را مسدود کرده بودند]^۱، شاه ایران بیش از پیش تلاش خود را برای اخراج پرتغالی‌ها به کار بست و موفق نیز شد. از آن پس وی مرکز تجاری ایران در خلیج

(۱) در این دوره حکومت دو سوی سواحل و جزایر خلیج فارس در دست حکامی موسوم به ملوک هرمز که تبعیت صفویان را داشتند بود.

(۲) ملکشیرای بهار از وجود دشمنان ایران در عصر صفوی - در شرق از یک‌ها و در غرب عثمانی‌ها - با عنوان دولانه‌ی زنبور همسایه ایران یاد کرده است: سبک شناسی جلد ۳، ص ۲۴۴.

(۳) در آن زمان عثمانی‌ها دشمن مشترک ایران و اروپا محسوب می‌شدند.

فارس را به بندر عباس منتقل کرد.^۱ بدین سان، تا هنگام سقوط اصفهان در ۱۳۵۱ ه.ق]، ایران بر خلیج فارس مسلط بود. *

به دلیل رونق نسبی تجاری که پس از اخراج پرتغالی‌ها در دوسوی سواحل خلیج فارس ایجاد شده بود و همچنین زندگی سخت و طاقت‌فرسا در نجد عربستان، طوایف عرب ساکن بیابان‌های شبه جزیره عربستان متوجه سواحل خلیج فارس شدند. در نتیجه، این طوایف عرب، از ضعف و بی‌خبری شاهان پس از شاه عباس استفاده کردند و در سواحل خلیج فارس اسکان یافتند.

آنها در مناطقی چون: احساء، قطر، کویت، امارات امروزی و همچنین در خلیج فارس حوزه‌ی ایران ساکن شدند. در این دوره، منطقه‌ی عمان که در آغاز قرن دهم هجری و در هنگام هجوم پرتغالی‌ها جزو قلمرو ایران بود و توسط ملوک هرمز اداره می‌شد، به دلیل سلطه‌ی طولانی مدت پرتغالی‌ها و همچنین ضعف قوای دریایی جانشینان شاه عباس، به تدریج قلمرو مستقلی برای خود ایجاد کرد. در نتیجه سلطان‌نشین عمان، قدرت قابل توجهی در حوزه‌ی خلیج فارس به دست آورد و از ناوگان دریایی قدرتمندی برخوردار شد؛ به طوری که در دوره‌ی سلطنت شاه سلطان حسین صفوی [۱۱۳۵-۱۱۰۵ ه.ق] بارها به سواحل و جزایر ایرانی تجاوز نمود. * در هر صورت، سلطه‌ی ایران در اوایل قرن دوازدهم هجری / هجدهم میلادی به خلیج فارس، بسیار شکننده و ضعیف بود. از جمله دلایل ضعف صفویان بر خلیج فارس، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. ضعف و بی‌لیاقتی شاه سلطان حسین، دزبارش پر از شخصیت‌های فاسد بود.
۲. رقابت‌ها و دسیسه‌های دولت اروپایی در خلیج فارس که از ضعف سیاسی و همچنین نیروی دریایی ایران سوء استفاده می‌کردند.
۳. تشکیل امامت و سلطنت عمان که بسیار مقتدر شده بود.
۴. دست اندازی‌های طوایف محلی در سواحل و جزایر خلیج فارس.

(۱) م. آوار، عبدالعزیز، خلیج در قرن هفده بولتن (انجمن انگلیسی برای مطالعات خاورمیانه)، Taylor and Francis

۵. عدم همراهی نمودن مردم سواحل خلیج فارس به دلیل داشتن اختلافات مذهبی با صفویان [در این دوره مردم سواحل جنوب بیشتر اهل تسنن بودند و از شیعی گری صفویان دل خوشی نداشتند]. در چنین شرایطی، افغانان غلزایی - ساکن قندهار افغانستان - به رهبری محمود افغان علیه دولت مرکزی ایران شورش کردند و در اندک مدتی، اصفهان - تختگاه شاه سلطان حسین - را تصرف نمودند و دولت صفویان را منقرض ساختند. [۱۱۳۵ ه.ق].

مهم ترین عامل قدرتمایی دولت های خارجی از قرن شانزدهم تا هجدهم میلادی در حوزه خلیج فارس، نداشتن ناوگان دریایی مقتدر در ایران و سرزمین های عربی همسایه بوده است.

نادر از سال [۱۱۴۳ ه.ق]، یعنی از زمانی که سپاهیان اشرف افغان را از مسیر خلیج فارس بیرون راند، تلاش خود را برای دستیابی بر خلیج فارس آغاز کرد. وی شورش های حکام و سرداران محلی حوزه خلیج فارس را سرکوب نمود و برای حصول در امر تجارت، روابطی با کمپانی های هند شرقی اروپایی آغاز کرد. نادرشاه دست به تأسیس نیروی دریایی در خلیج فارس زد. او با تکیه بر همین نیروی دریایی و همچنین انجام عملیات های دریایی، توانست بر خلیج فارس و سواحل و جزایر شمالی و جنوبی این دریا تسلط یابد.

□

شاه عباس اول صفوی در قرن یازدهم هجری / هجدهم میلادی، به حضور پرتغالی ها در خلیج فارس پایان داد. در نتیجه، سواحل و جزایر خلیج فارس ضمیمه ی خاک ایران شد. از ابزارهای لازم برای حضور ایران در خلیج فارس، روی کار آمدن دولتی متمرکز و مقتدر بود که این مهم در نیمه اول قرن دوازدهم هجری / نیمه اول قرن هجدهم میلادی توسط نادرشاه به دست آمد. او توانست افغان های یاغی - که موجب سقوط دولت صفوی شده بودند - را از ایران بیرون براند. و در همین زمان که افغانه به سوی سواحل و جزایر خلیج فارس متواری شدند، نادرشاه متوجه اهمیت این دریا و نیاز مبرم دولت ایران به ناوگان دریایی شد. در این دوره، چون کمپانی های هند شرقی

اروپا، مانند: کمپانی هند شرقی هلند، کمپانی هند شرقی انگلیس و کمپانی هند شرقی فرانسه، بیشترین راه تجاری خود به ایران را از خلیج فارس برگزیده بودند، نادرشاه بیش از پیش نیاز به تجهیزات و نیروی دریایی برای تعامل و تجارت با کشورهای اروپایی را احساس کرد.

نادرشاه با خرید کشتی و ایجاد مراکز ساخت کشتی در سواحل خلیج فارس، ناوگان قابل توجهی به وجود آورد، که علاوه بر اهمیت نظامی و سیاسی از اهمیت اقتصادی و تجاری برخوردار بود.

نادرشاه با این ناوگان دریایی، اقتدار کاملی در خلیج فارس به دست آورد؛ اما با خیانت داخلی، فوطه‌های خارجی و در نهایت قتل خود او، این مهم ناکام ماند.

◀ پرسش‌ها

۱. چه عواملی موجب شد ایران در دوره‌ی افشاریه در منطقه‌ی خلیج فارس حضور یابد؟
۲. جایگاه خلیج فارس در سیاست خارجی حکومت افشاریه چیست؟

◀ فرضیه‌ها

۱. از عوامل مؤثر حضور ایران در دوره افشاریه، در منطقه‌ی خلیج فارس عوامل داخلی بود. از جمله این عوامل داخلی می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: ایجاد دولت متمرکز در ایران که توانست امنیت را برقرار کند؛ تشکیل ناوگان دریایی در حوزه‌ی خلیج فارس و پیامدهای آن؛ حضور و سلطه‌ی کامل ایران در این دوره بر خلیج فارس؛ مطیع شدن قدرت‌های محلی مرکز گریز و بهره‌گیری از منافع دریایی خلیج فارس.
۲. روابط تجاری، اقتصادی و سیاسی ایران با کمپانی‌های هند شرقی، انگلیس، هلند و فرانسه بوده است؛ چرا که کمپانی‌های اروپایی از راه خلیج فارس باب مراوده‌ی تجاری و سیاسی را با ایران گشوده بودند. همچنین تحمیل کردن خود به عنوان اولین و مهم‌ترین قدرت خلیج فارس، نسبت به همسایگان این دریا چون عثمانی و عمان بوده است.

تا به حال کتابی با این عنوان نگاشته نشده است. بیشتر کتب، با عنوان تاریخ نادرشاه یا تاریخ عصر افشاریه نگاشته شده است، که در ضمن آن یک فصل یا بیشتر به نقش نادرشاه در خلیج فارس اشاره دارد. مانند: مقاله‌ی نیروی دریایی نادرشاه در خلیج فارس نوشته‌ی «لاکهارت»، حکومت نادرشاه اثر «فلور» یا کتاب نادرنامه نوشته‌ی «محمدحسین قدوسی» و...

روش ما در این کتاب، توصیفی - تحلیلی است. در ابتدا با شناسایی منابع، دسته‌بندی آنها از جنبه‌ی منابع دست اول، منابع تحقیقی و همچنین نظر به اهمیت آنها، اقدام به جمع‌آوری مطالب شد. علاوه بر این، از منابع عربی، مقالات فارسی و انگلیسی نیز طی تحقیق استفاده شده است؛ اما به دلیل نبود اسناد دوره‌ی افشاریه در رابطه با خلیج فارس، امکان استفاده از اسناد در این تحقیق میسر نگشت.

◀ معرفی مطالب

این کتاب شامل چکیده و چهار فصل می‌باشد: فصل اول با عنوان کلیات، مشتمل بر مقدمه، طرح تفصیلی و بررسی منابع و مأخذ می‌باشد؛ فصل دوم با عنوان خلیج فارس از فروپاشی صفویان تا آغاز سلطنت نادرشاه آغاز شده و ذیل آن عناوینی چون: حملات اعراب مسقط و عمان به سواحل ایران، افغان‌ها در جنوب ایران، کمپانی‌های انگلیسی و هلندی و ارتباط آنها با دولت ایران، شکست افغان‌ها از نادر و فرارشان از مسیر خلیج فارس، شناخت طوایف و قبایل عرب در خلیج فارس و همچنین شناخت شورش‌ها در کرانه‌های آن می‌باشد.

در واقع، فصل دوم با نگاه کوتاهی بر آغاز فعالیت‌های نادر در دوره‌ی شاه سلطان حسین شروع می‌شود و سپس دوره‌ی در آن ذکر می‌شود که نادر با عنوان سپهسالار لشکرشاه طهماسب دوم صفوی و پس از آن با عنوان نایب‌السلطنه، دست به اقدامات و فعالیت‌هایی در ایران و حوزه‌ی خلیج فارس می‌زند؛ فصل سوم با عنوان خلیج فارس در دوره‌ی سلطنت نادرشاه و جانشینانش، به تأسیس، گسترش و انجام عملیات نیروی دریایی نادرشاه در خلیج فارس پرداخته است؛ فصل چهارم با عنوان

سیاست خارجی ایرانِ عصر افشاریه در خلیج فارس: ۱. کمپانی‌های اروپایی، خلیج فارس و روابط با ایران ۲. روابط ایران با عثمانی و عمان. به روابط سیاسی و تجاری ایرانِ عصر افشار با کمپانی‌های هند شرقی، انگلیس، هلند و فرانسه، که در خلیج فارس مشغول فعالیت تجاری - اقتصادی بودند، در مسائل سیاسی و نظامی دخالت می‌کردند و همچنین روابط سیاسی و اقتصادی افشاریه با دو همسایه خود در خلیج فارس - یعنی عمان و عثمانی - پرداخته است. نتیجه، ضمائم (نقشه جغرافیایی) و نیز ذکر منابع مختلف نیز، بخشی پیاپی این کتاب می‌باشد.

در پایان از همکاری صمیمانه‌ی استاد راهنما دکتر احمدی، استاد مشاور دکتر وثوقی و نیز استاد داور، خانم دکتر آهنگی سپاسگزارم.

www.ketaboo.ir